

Numai pus față în față cu opera sa, aflată pe scenă, autorul își poate da seama dacă a bătut sau nu monedă falsă din acest preț nobil metal care se numește *viața* !

Numai în incinta sălii de spectacol, dramaturgul poate simți dogoarea rușinii pe obraji, atunci când multe scaune au rămas goale înainte de ridicarea cortinei sau se golesc după primul act...

Mă inseriu, deci, partizan convins îndeosebi al pieselor reprezentate și mă incint mai puțin cu iluzia pieselor publicate. Ca atare, iată de ce socotesc extrem de prețioasă relația *autor-scenă* pentru formarea și perfecționarea celui ce se încumetă a păși pe tărîmul, atît de presărat cu hățișuri, al dramaturgiei.

Iar dacă vrem să fim seama de această afirmație, atunci se cade să ne întrebăm: ce se poate face pentru a oferi autorilor debutanți cît mai multe și mai variate posibilități de a lua contact cu scena ?

Există, desigur, soluții ! Una ar fi — și, poate, nu cea mai neglijabilă — ca teatrele să introducă, în mod regulat, în planurile lor de activitate, cicluri de reprezentații experimentale, rezervate *exclusiv* debutanților, programate, deocamdată, să zicem, în spectacole de ora 17.

Dacă aceste spectacole s-ar bucura și de comentariul unui om de teatru, care să releve, cu seriozitate și bunăvoință, plusurile sau minusurile în raport cu legile construcției dramatice, cred că rezultatele obținute ar merita osteneala.

Interferențe

FLORIAN POTRA

Traducere sau localizare ?

Am văzut de curînd spectacolele în limba maghiară (Cluj-Napoca) și în limba germană (Timișoara) cu interviu. Ar fi exagerat să se susțină că textul Ecaterinei Oproiu e dintre acelea care dau bătăi de cap talmăcitorilor. Dar nici contrariul nu e adevărat, și anume, că lucrarea s-ar traduce de la sine, fără probleme. Probleme există, și ele mi-au fost semnalate mai puțin la lectură și mult mai mult în contactul cu publicul. Reacția acestuia din urmă la inflexiunile populare, de grai local sau de jargon profesional — puse în valoare de Femeia la fin, de Stingaciu, dar și de Sudoriță și de Primăriță —, a avut darul să demonstreze o adeziune, intelectuală și afectivă, mai pronunțată, mai complexă, decît în raport cu alte persoane și scene ale piesei. Și nu e vorba doar de plusul de savoare, de vioiciune lexicală, conținut în replicile „dialectale” sau „argotice”, ci, evident, de o înțelegere imediată, mai proas-

pătă, de o mai promptă „identificare” cu eroinele și cu frământările lor.

Interesant de observat că momente concepute de autoare cu aceeași sau aproape aceeași intenție de a obține efecte de umor, de haz cu tîlc, notate pe hirtie cu suficiență incisivitate comică — de pildă, tripla impletitură de relații între tehnicienii plautoului TV (Secundul-Tuți-Tanti) nu se bucură, în spectacol, de un ecou peotriva proiectului și scriiturii dramaturgice. Gagurile și poantele din scenele de înregistrare TV trec monoton, nu intră cu deplinătate expresivă în uzufructul spectatorilor (exceptînd compoziția Secundului din reprezentația de la Cluj-Napoca).

De unde o asemenea diferență, atît în ceea ce privește eficacitatea punerii în scenă, cît și în ceea ce privește sensibilizarea publicului ? După opinia mea, diferența se datorează traducerii. În timp ce episodul Femeii

la fin, acela al Primăriței, acela al Sudoriței, se constituie în veritabile localizări, adică, în adaptări la situația și mentalitatea locală, la firea limbii și la temperamentul oamenilor de expresie germană și maghiară de la noi, scenele de TV par mai reci, mai puțin comunicative, fiindcă rămîn simple „traduceri” indifferente, necăpușite cu o omenie specifică.

Evident, fenomenul și soluțiile nu se pot generaliza. În cazul interviului, însă, practica scenică a dovedit superioritatea, ba chiar necesitatea expresivă a localizării — acolo și atunci cînd aceasta se manifestă, deliberat sau spontan — față de talmăcirea curentă, oricît de corectă. Inseși activitatea și contribuția traducătorului devin astfel mai atractive și mai pasionante, operînd aproape de la sine și o analizează, o evaluează a caracterelor și a conflictelor din versiunea originală. De la caz la caz, așadar, cei care au sarcina de a transpune noi piese românești în limbile naționalităților conlocuitoare, cred că ar face bine să studieze oportunitatea unei localizări, de obicei mai aderentă la adevărul poetic al vieții, depășînd rutina echivalărilor semantice indistincte.